EAST AFRICAN COMMUNITY

EAC SIMPLIFIED GUIDE

Utaratibu Uliorasimishwa kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati - kuhusu biashara ya mazao ya kilimo yanayoharibika

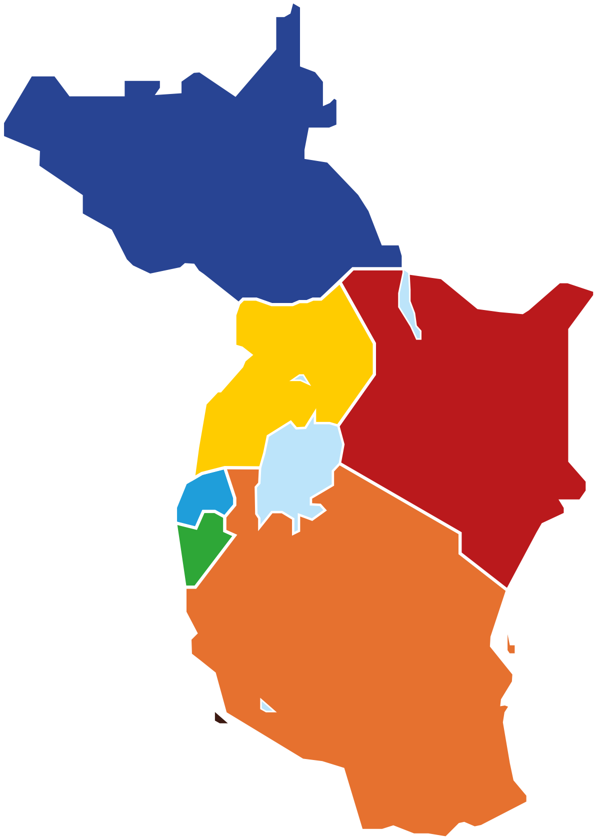

Mwongozo huu rahisi kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati uliandaliwa na Dorothy M. Tuma kutokana na maswali ya usajili pamoja na taarifa mbalimbali zilizochapishwa ambazo ziko kwenye matumizi ya umma.

DIBAJI

Jumuiya ya Afrika Mashariki (JAM) imeendelea kukuza ushirikiano kupitia Protokali za Ushuru wa Forodha na Soko la Pamoja. Shauku ya kuanzisha kwa ushirikiano huu wa kikanda wa Jumuiya ya Afrika Mashariki ni kwa ajili ya kujenga ushirikiano wa kudumu, wenye ushindani na Kanda iliyoshikamana kwa kuuza bidhaa, kutoa huduma, kuwekeza mtaji na watu kuvuka kwa uhuru mipakani. Hivyo, Jumuiya ya Afrika Mashariki kupitia Mkakati wake wa Maendeleo wa 6 umekusudia kuweka vipaumbele katika kushughulikia biashara na uwezeshaji wa kiuwekezaji ili kuondoa vikwazo vya kibiashara, na kuruhusi ushindani na kuondoa vikwazo vya kikodi, kuimarisha ushirikiano wa biashara ndogondogo miongoni mwa nchi wanachama na mchango wa wafanyabiashara wachanga, wadogo, na wa kati pamoja na mambo mengine.

Miongoni mwa mambo yanayokwamisha ufanisi wa kibiashara (NTB) katika eneo hili ni pamoja na kukosekana kwa taarifa sahihi na zinazoeleweka na kufikika kuhusiana na biashara kati ya nchi na nchi. Kutokana na usuli huo, JAM kwa kushirikiana na GFA/GIZ wametunga kitabu hiki chenye taarifa zote muhimu na kutoa andiko hili rahisi ili liwe mwongozo wenye taarifa muhimu na za kisasa pamoja na sera muhimu, taratibu, matakwa aumahitaji, sheria za uasilia kodi, ushuru, msamaha wa kodi, vifaa vinavyohitajika ili mtu avuke mpaka kwa ajili ya wafanyabiashara wachanga, wadogo, na wa kati (MSME) ili waweze kufanya biashara ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

Jumuiya ya Afrika Mashariki inachukua fursa hii kuwashukuru wadau wao Federal Republic of Germany, kupitia Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) chini ya usimamizi wa GIZ-EAC Support to East African Market-Driven and People Centered Integration Programme (SEAMPEC) kwa kuwezeshwa na Regional Industrial Value Addition Project (RIVA) kwa ajili ya msaada wa kiufundi na kifedha uliotolewa kwa ajili ya kujiandaa kitabu hiki kilichorahisishwa kwa ajili ya wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati kuhusiana na kibiashara za mazao ya kilimo yanayoharibika, mifugo na mazao yanayotokana na hayo.

Tunafuraha kubwa sana kwa wataalamu wa masuala ya jinsia, kilimo, biashara, ushuru, na viwanda kutoka katika nchi washiriki kwa kushiriki kwao katika maandalizi ya mwongozo huu.

Mh. Dk. Peter Mathuki
Katibu Mkuu
Jumuiya ya Afrika Mashariki

Yaliyomo

	Dibaji	i
	Utangulizi	iii
1	Jumuiya ya Afrika Mashariki	1
2	Uwezeshwaji Wa Kibiashara– Wa Haraka Na Rahisi	2
3	Nyaraka Zinazohitajika	12
4	Hatua Za Kusafirisha/Kuingia Bidhaa Katika Jumuiya Ya Afrika Mashariki	27
5	Taarifa Muhimu Za Kodi	35
6	Nyaraka Za Kusafiria Zilizothibitishwa	37
7	Mwongozo Wa Shirika La Afya Duniani Juu Ya Uviko-19	38
8	Mahali Pa Kupata Msaada	39

Finyazo

AEO	Authorized Economic Operator
COMESA	Common Market of Eastern and Southern Africa
COO	Cheti cha Uasilia *Certificate of Origin*
EAC	Jumuiya ya Afrika Mashariki (JAM)
MSME	Wafanyabiashara Wachanga, Wadogo, na wa Kati *Micro, Small and Medium Enterprise*
OSBP	Kituo Kimoja cha Mpakani *One Stop Border Post*
SCOO	Cheti cha Uasilia Kilichorahisishwa *Simplified Certificate of Origin*
STR	Taratibu za Kibiashara Zilizorahisishwa *Simplified Trade Regime*
WCO	Shirika la Forodha Duniani *World Customs Organization*

UTANGULIZI

Tangu kuanza kwake Julai 2000, Jumuiya ya Afrika Mashariki (JAM) imeendelea kutafuta namna ya kuimarisha mazingira ya kuwezesha utangamano wa Jumuiya. JAM imetekeleza jitihada kadhaa ili kukuza ushirikiano ili kuruhusu biashara na huduma kuvuka mipaka bila ya kuwapo kwa kikwazo chochote mipakani.

Hata hivyo, pamoja na juhudi zote hizo hapo juu bado kuna kikwazo kikubwa kwa biashara ambazo ni changa, ndogo na za kati (MSME) katika kuzipata taarifa na kuzielewa zinazohusiana na fursa mbalimbali za kibiashara na huduma zinazopatikana katika nchi wanachama. Wafanyabiashara wanapata ugumu wa kuzipata taarifa za kibiashara na kuweza kuzielewa. Pia wafanyabiashara wanapata ugumu kujua ni bidhaa gani na huduma gani zipo katika nchi wanachama, vigezo husika pamoja na kufahamuna namna ya kupata cheti cha ithibati, kodi, na ushuru unaotakiwa kulipwa katika kila nchi mwanachama, pamoja na sheria za kuingiza bidhaa nchini na kuzipeleka nje ya nchi, michakato ya kibiashara na udhibiti, na ufafanuzi wa mwingine ambao ni muhimu katika kufanikiwa, kujua sheria za uasilia na taratibu za kiushuru; kwa hiyo hayo ni muhimu kutoa andiko hill kwa ajili ya kufanikisha biashara za wafanyabiashara hawa kwa kuwa hawajui waende wapi kwa ajili ya kupata msaada wa kibiashara. Zaidi ya yote, wafanyabiasha pia hawajui pa kwenda kwa ajili ya kupata msaada wanapokumbana na changamoto na pia hawajui wapeleke wapi malalamiko yao.

Kwa hiyo inatakiwa kutoa andiko hili jepesi la kuwajulisha taratibu za kibiashara katika Jumuiya ya Afrika Mashariki, kanuni na maelekezo kuhusu biashara ya mazao ya kilimo yanayoharibika kwa kuwa itawasaidia wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati (MSME) waweze kufahamu ni nani wanaofanya biashara hizi katika hizi nchi. Mwongozo huu unalenga kwenye mazao na vitu vya kilimo vinavyoweza kuharibika (matunda freshi, mboga za majani, mizizi na mbegu) mifugo ya wanyama wa kufungwana aina mbalimbali za ndege/kuku na mazao yanayotokana nayo (nyama, vyakula vya nyama, mayao, na maziwa).

1

JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI

Sekretarieti ya Jumuiya ya Afrika Mashariki (JAM) ni ushirikiano wa kikanda na kiserikali wa Jamhuri ya Burundi, Kenya, Rwanda, Sudani Kusini, Uganda na Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambazo makao yake makuu yako Arusha nchini Tanzania,

Mkataba wa kuanzishwa kwa Jumuiya ya Afrika Mashariki ulisainiwa tarehe 30 Novemba mwaka 1999 na ukaanza kutumika tarehe 7 Julai, mwaka 2000.

Tangu wakati huo, nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki zimeanzisha Protokali zifuatazo:

1. Protokali ya Ushuru wa Forodha The Customs Union Protocol (2005) – kwa ajili ya kurahisisha bidhaa kuvuka mipakani bila kikwazo

2. Protokali ya Soko la Pamoja The Common Market Protocol (2010) – kwa ajili ya kurahisisha wafanyakazi, watu, huduma na mitaji ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

3. Protokali ya Sarafu Moja The Monetary Union Protocol (2013) – ambayo itasababisha kuwa na sarafu ya aina moja katika JAM

Nchi washirika wa JAM pia wanaazimia kuanzisha Shirikishi la Kisiasa la Nchi za Afrika Mashariki Political Federation of East African Countries kwa siku zijazo/siku za usoni.

2

UWEZESHAJI WA KIBIASHARA–URAHISI NA WEPESI

Nchi za JAM zimeweka mambo mbalimbali ya kuhakikisha ufanyaji wa biashara unakuwa ni rahisi na kuna wepesi ndani ya nchi wanachama wa JAM. Ili kufaidi mbinu zote hizo zilizowekwa, inatakiwa mfanyabiashara awe na kampuni iliyosajiliwa. Baadhi ya mbinu za uwezeshaji wa kibiashara zimeorodheshwa hapa chini:

1. Kituo Kimoja Cha Mpakani / *One Stop Border Posts*

Kituo Kimoja Cha Mpakani *One Stop Border Posts (OSBP)* ni mfano mmojawapo ya hatua za uwezeshaji wa kibiashara zilizoanzishwa ili kurahisisha biashara kati ya nchi washirika wa JAM. Kituo Kimoja cha Mpakani OSBP kinarejelea kwenye mipango mbalimbali ikiwemo (sheria, muundo au utaratibu wa uwakala pamoja na michakato) ambayo Nchi Washirika wa JAM zimekubaliana na kuweka mikakati ya kuwezeshabidhaa, watu na vyombo vya usafiri vinavuka kwenye mpaka wa pamoja kwa nchi zote washirika wa JAM, katika jengo moja (au kifaa kimoja) wanapoondoka eneo moja na kuingia eneo jingine la nchi mwanachama na kupitia kwenye mpaka wa pamoja.

Wakala wa Serikali zote wanao wajibu wa kutimiza/kutekeleza kwa ajili ya kusimamia mipaka katika vipengele vya (forodha, Uhamiaji, Afya, Viwango vya ubora na/vigezo vinavyohusika kilimo n.k.) ili kuwepo katika jengo moja, na ofisi hizi ni kutoka katika nchi zote za jirani (nchi wanachama).

Kituo Kimoja cha Mpakani OSBP kimepunguza muda unaotumika mpakani na kurahisisha michakato ya usajili. Badala ya kuwa na vituo viwili tofauti katika mpaka wa nchi mbili katika pande mbili tofauti za mpaka, wafanyabiashara wanavuka kupitia mpaka mmoja na wanahitaji kusimama mara moja tu kwenye Kituo Kimoja cha Mpakani OSBP katika nchi wanazokwenda.

Kwa mfano, unaposafiri kutoka Uganda kwenda Kenya kupitia mpaka wa Busia, utahitaji kusafiri na kupitia katika Kituo Kimoja Cha Mpakani OSBP. Hutahitaji kusimama Busia-Uganda Na badala yake, utakwenda moja kwa moja hadi kwenye mpaka wa pamoja wa Busia-Kenya OSBP, ambapo utakutana na wawakilishI na mawakala kutoka mpaka wa Kenya na Uganda kwenye jengo moja. Kila Kituo Kimoja Cha Mpakani OSBP kinakabiliana na foleni. Mpaka wa

Busia-Kenya OSBP unatimiza majukumu kwa ajili ya wote wanaoingia nchini Kenya. Kwa hiyo mpaka wa Busia-Uganda OSPB utashughulikia majukumu ya watu wote wanaoingia Uganda. Taratibu za kutoka nchini au kuingia nchini zinakamilishwa katika jengo moja, na kurahisisha uvukaji wa mipaka kwa urahisi na kwa haraka. Kuna mifano hapa chini na kuna aina tofauti za vituo.

Vituo viwili vya asili vya mpakani

Watu na magari yanasimama katika vituo viwili tofauti vilivyopo katika nchi mbili tofauti kwa ajili ya kukamilisha taratibu za kuvuka mpaka

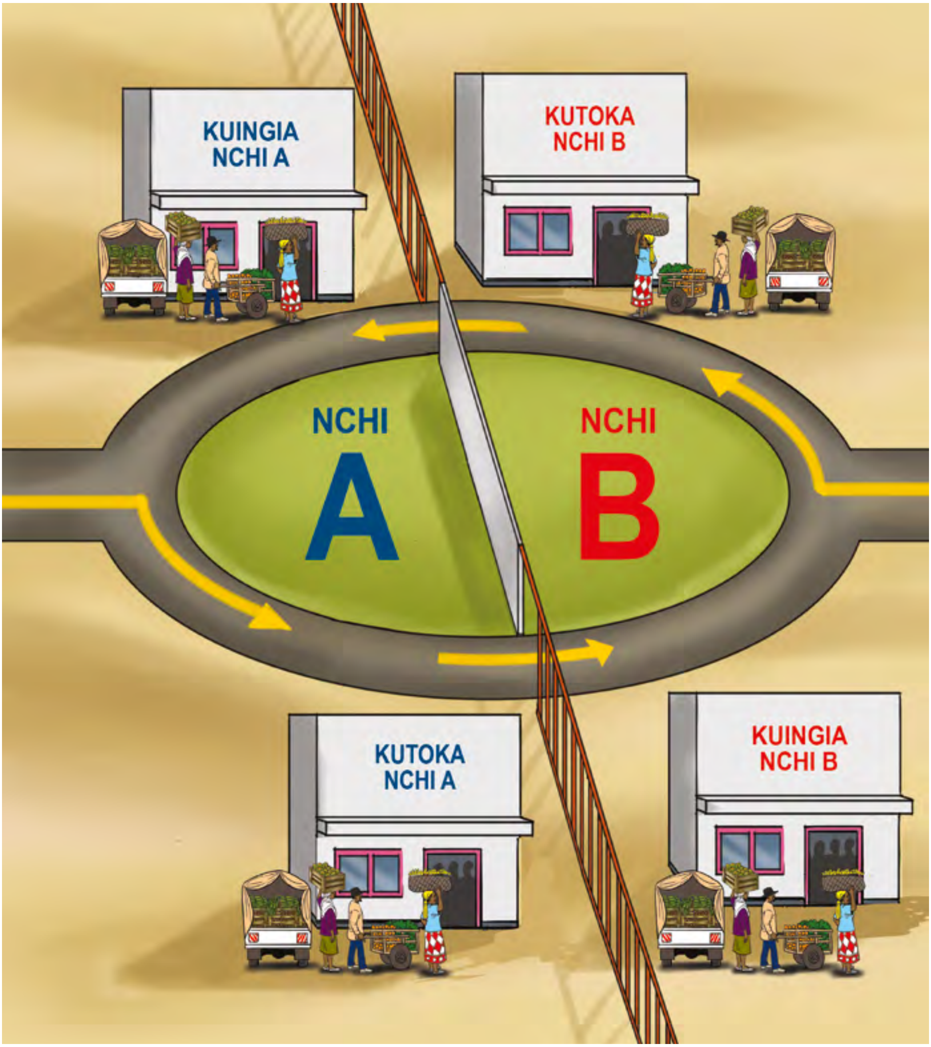

Kituo kilichounganishwa Cha OSBP (Kituo kimoja Cha mpakani kwenye Kila mpaka)

- Kupitia modeli hii nchi A na nchi B wanashirikiana kituo kimoja cha mpakani kwenye nchi moja.
- Maafisa kutoka nchi zote mbili wanakuwepo kwenye jengo moja.
- Wasafiri na magari yanasimama kituo kimoja cha mpakani. Taratibu za kutoka zinakamilishwa kabla ya kujaza taarifa za kuingia.
- Kwa mfano, mpaka wa Taveta Kenya / Holili Tanzania na mpaka wa Tanzania, Malaba Kenya / Malaba Uganda na mpaka wa Busia Kenya

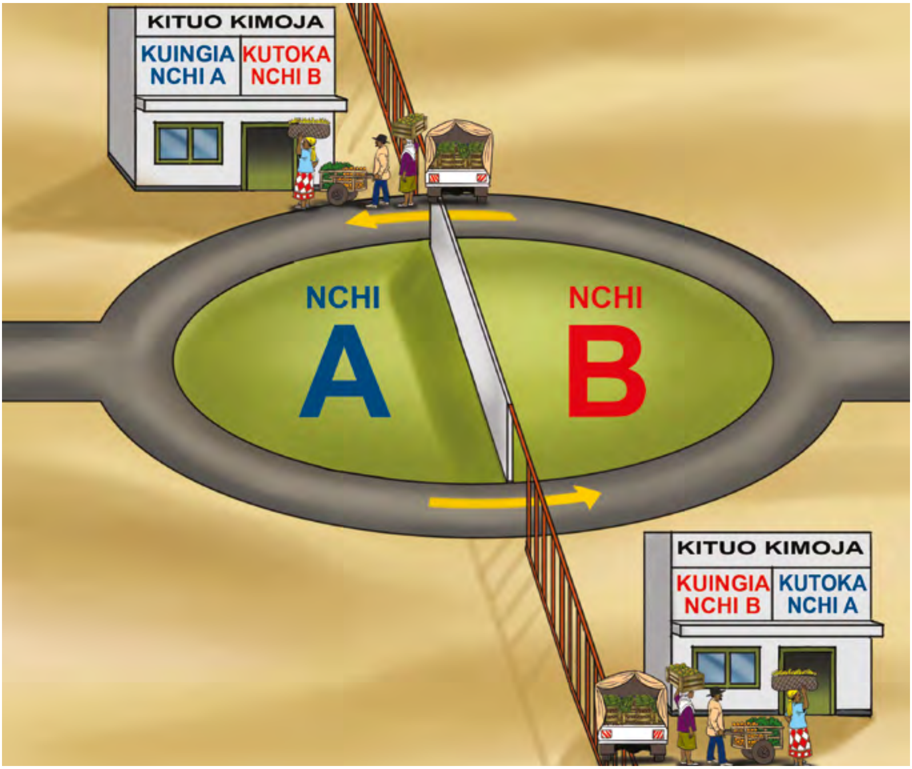

Nchi A	Kituo Kilichounganishwa cha OSBP (Juxtaposed OSBP)	Nchi B
Kenya	Taveta / Holili	Tanzania
Kenya	Malaba	Uganda
Kenya	Busia	Uganda

Kituo kilichokwama Cha OSBP (mpaka wa pamoja unaotumiwa na wote mpakani)

- Kupitia modeli hii nchi A na nchi B wanashirikiana kituo kimoja kilichopo kila upande wa mpaka.
- Wasafiri na magari yanasimama kituo kimoja cha mpakani. Taratibu za kutoka zinakamilishwa kabla ya kujaza taarifa za kuingia..
- Kwa mfano, Nemba Burundi na Gasenyi Rwanda.

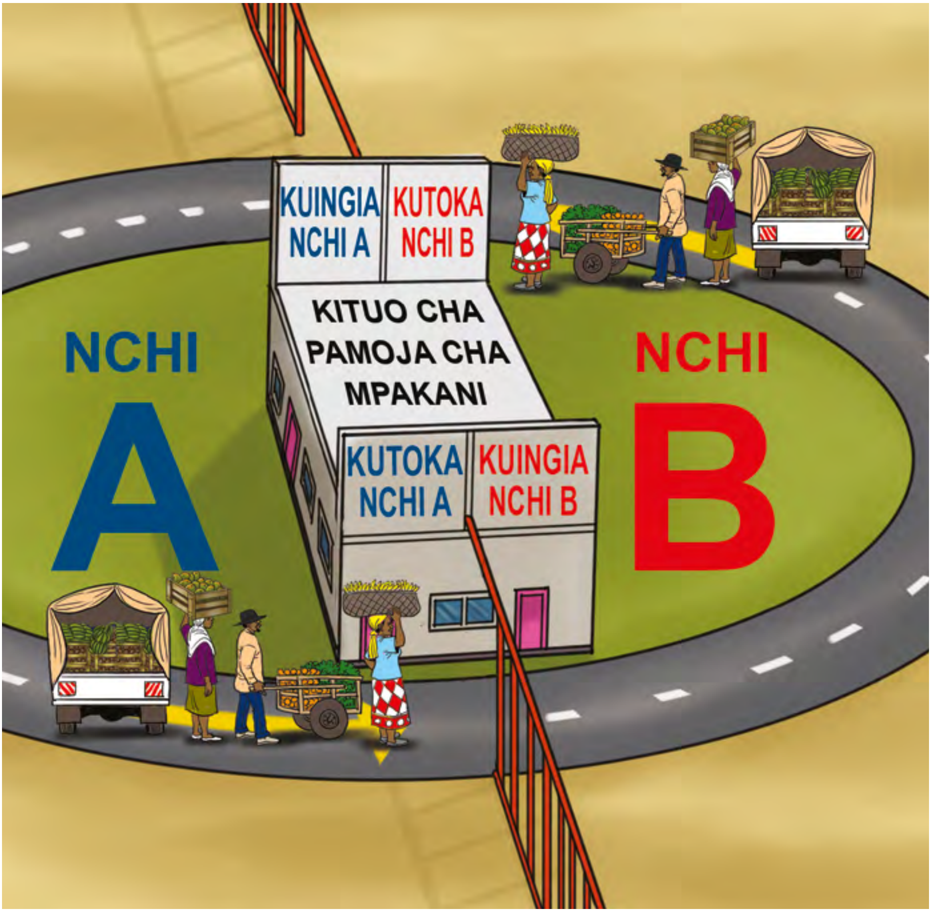

Nchi A	Kituo kilichokwama Cha OSBP (Straddled OSBP)	Nchi B
Burundi	Nemba/ Gasenyi	Rwanda

Kituo kimoja Cha mpakani OSBP (Kituo cha pamoja cha mpakani ndani ya nchi moja)

- Kupitia modeli hii nchi A na nchi B wanashirikiana kituo kimoja cha mpakani kwenye nchi moja tu.
- Maafisa kutoka nchi zote mbili wanakuwepo kwenye jengo moja.
- Wasafiri na magari yanasimama kituo kimoja cha mpakani. Taratibu za kutoka zinakamilishwa kabla ya kujaza taarifa za kuingia.
- Kwa mfano, Ruhwa Burundi katika mpaka na Rwanda.

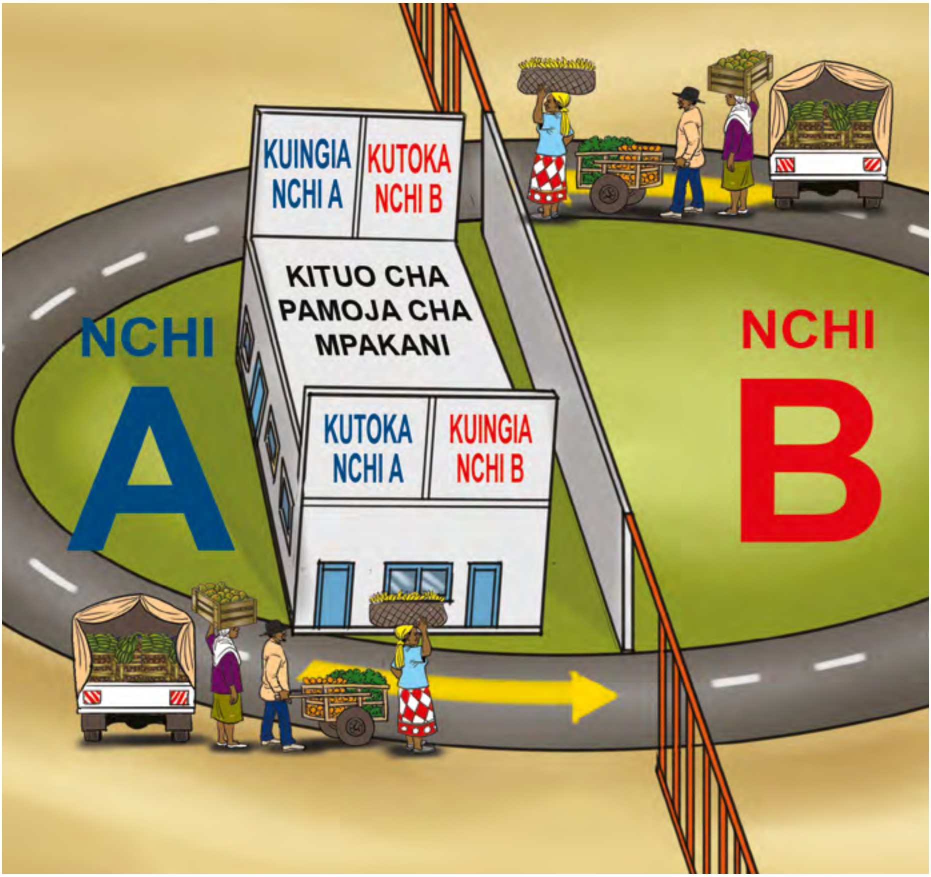

Nchi A	Kituo kimoja Cha mpakani OSBP (Wholly located OSBP)	Nchi B
Burundi	Ruhwa in Burundi	Rwanda

2. Dirisha Moja la Kielektroniki / *The Single Electronic Window*

Dirisha hili ni maalumu tu kwa kampuni zilizosajiliwa, kupitia Dirisha Moja la Kielektroniki kitaifa linarahisisha upakiaji wa taarifa na nyaraka za kusafirisha/kuingiza bidhaa na ni muhimu kwa ajili ya kusafirisha/kuingiza bidhaa na mahitaji ya kuvuka mpaka kwa kuingia nchi nyingine kwa kupitia kwenye kituo kimoja cha mpakani, kwenye mfumo huu wa kimtandao ili kurahisisha upatikanaji wa taarifa za pande zote mbili zinazohusisha mchakato wa uingizaji bidhaa ndani ya nchi/usafirishaji bidhaa nje ya nchi. Hii inaondoa usumbufu wa kuzunguka kutoka ofisi moja na kwenda ofisi nyingine na hivyo kupunguza muda wa kushughulikia nyaraka na kuziidhinisha.

Mara taarifa husika zinapokuwa zimeingizwa kwenye mfumo (mara nyingi mawakala wa usajili), platifomu ya mtandaoni inashirikisha upakiaji wa taarifa na nyaraka kwenye mamlaka husika za kibiashara. Mamlaka tofauti za usajili wanaweza kukamilisha jukumu hili muhimu la kuidhinisha mchakato na kuchakatwa kimtandao. Wahusika wote kwenye biashara kwa nchi washirika (mfano wakala wa Serikali - ofisa wa Forodha, wakaguzi wa afya na usalama – pamoja na mawakala wa usajili, usafirishaji, mashirika ya ndege, mabenki, wasafirishaji wa bidhaa nje ya nchi na kuingiza bidhaa nchini) wanaweza kuzifikia taarifa za kiusalama na za nyaraka (pamoja na uidhinishaji), kupitia platifomu moja ya kimtandaoni ili kukamilisha michakato ya usajili ambayo inatakiwa kukamilishwa.

ELECTRONIC SINGLE WINDOW

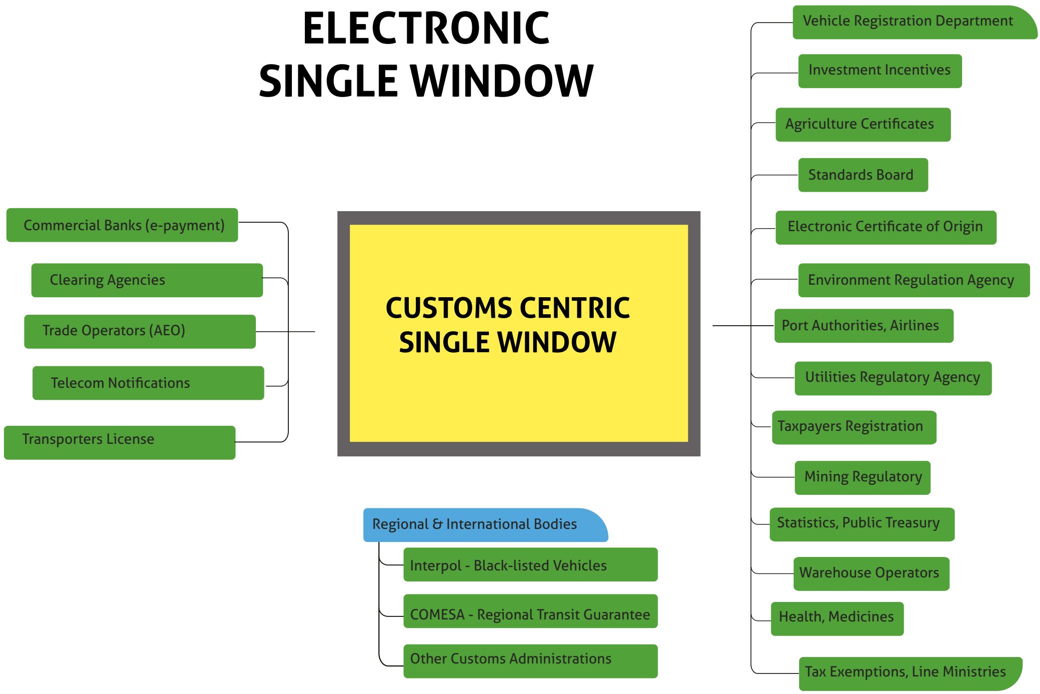

3. Mamlaka za Kuidhinisha Uchumi/ *Authorized Economic Operators (AEOs)*

Shirika la Forodha Duniani The World Customs Organization (WCO) ni Shirika la kimataifa, linalojisimamia, linalohusiana na Serikali mbalimbali ambalo kazi na lengo lake ni ni kuona kwamba utawala na usimamizi wa Ushuru wa Forodha unaongeza ufanisi na ubora katika utendaji wake wa kazi kwa maneno mengine, Shirika la Forodha Duniani linawasaidia wanachama masuala ya Forodha usimamizi/utawala wa Forodha na umeboresha utendaji kazi kupitia majukumu yao huku wakisimamia gharama zake. Mamlaka za Mapato za nchi washirika wa JAM wote ni wanachama wa Shirika la Forodha Duniani.

Kiunzi kinachotumiwa na Shirika la Forodha Duniani kwenye masuala ya biashara The WCO Framework of Standards to Secure and Facilitate Trade ambacho pia kinajulikana kama SAFE na pia kiunzi cha viwango Framework of Standards kinaelezwa kuwa ni mamlaka ya kiuchumi inayoratibiwa Authorized Economic Operator (AEO) kama sehemu inayohusisha uvukaji wa bidhaa kimataifa na kuwezesha kupita mpakani bila vikwazo, katika mazingira yoyote, au kwa niaba ya utawala na usimamizi wa forodha kitaifa, ambazo ziliidhinishwa na WCO au mnyororo salama wa kibiashara equivalent supply chain security standards.

Kwa hiyo AEO ni waratibu (binafsi, kampuni au wakala) wanaohusika katika kusafirisha au kuingiza bidhaa kwamba:

1. Wamesajiliwa kisheria kufanya biashara katika nchi zao
2. Ni walipa kodi
3. Wanaratibu shughuli za kusafirisha/kuingiza bidhaa kwa kuzingatia viwango vya Shirika la Forodha Duniani
4. Wameomba kwenye mamlaka ya Forodha nchini kwa ajili ya kuidhinishwa na AEO na kupata kibali au ithibati. Vigezo hivyohivyo vinatumikaka ili kubaini AEO katika nchi zote washirika za JAM.

AEO inajumuisha wazalishaji, wafanyabiashara, waingizaji bidhaa, wasafirishaji bidhaa, madalali, wabebaji mizigo, uunganishaji, watu wa katikati, bandarini, viwanja vya ndege, maopareta wa viwanja vya ndege, maopareta wa nchi wanachama, maghala.

Kwa kuongezea, kuna uharaka wa taratibu za kiusajili kwa, waliothibitishwa na AEOS kwa kuwa wanapata kipaumbele kwenye usajili wa mizigo, msamaha wa dhamana na ulipaji wa haraka wa madai ya fedha inayotakiwa kurudishwa.

4. Poto ya Taarifa za Biashara/ *Trade Information Portals*

Poto ya mtandaoni ya taarifa za kibiashara inakupa mwongozo wa hatua kwa hatua wa kukuelekeza kuhusu leseni, vibali vya muda kabla ya kusajiliwa, mahitaji ya usajili, huduma kwa wateja/dawati la usaidizi pamoja na ufikikwaji wa mfumo wa taifa wa kuripoti kuhusu vikwazo visivyohusiana na Forodha Non-Tariff Barriers (NTB). Poto ya Kikanda ya JAM inatoa taarifa na imeunganishwa na Poto za kila nchi mwanachama zinazohusiana na Poto za taarifa za Kila nchi mwanachama. Kwa maelezo Zaidi tembelea wavuti huu hapa chini wa The regional EAC Trade Portal Information Portal (https://tradehelpdesk.eac.int/).

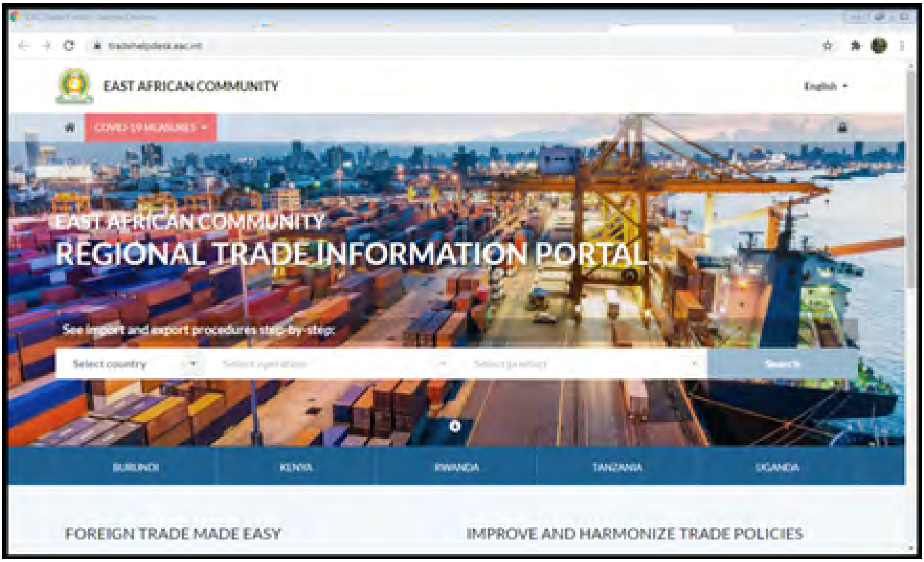

Wafanyabiashara wenye miamala mikubwa ambayo haikidhi vigezo vya utaratibu uliorahisishwa kwa wafanyabiashara Simplified Trade Regime hutatafuta taarifa nyingi kwenye poto ya taarifa.

5. Utaratibu wa Kibiashara Uliorahisishwa/ *The Simplified Trade Regime*

Utaratibu wa kibiashara ulioorahisishwa unakusudia kuleta urahisi na uharaka wa kupata huduma kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati katika mipaka pamoja na mazao yao ya yanaota au yanazalishwa katika JAM (kwa maneno mengine, nibidhaa za asili za Jumuiya ya Afrika Mashariki) na kuwezesha kufanya biashara na nchi nyingine wanachama wa JAM.

STR inatumika kwa wafanyabiashara wenye mtaji sawa na au chini ya Dola 2,000 za Kimarekani

3

NYARAKA ZINAZOHITAJIKA

Wafanyabiashara wanaoingiza bidhaa au wanaosafirisha bidhaa za mazao ya kilimo yanayoharibika ambao ni wazawa wa Afrika Mashariki na wanataka kufanya biashara ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki wanaweza kuangukia katika makundi mawili kati ya haya: Kategoria namba 1 ambayo mtaji wao ni sawa na Dola za Marekani 2000 au chini ya hapo kwa thamani yake; na 2: mtaji wake ni zaidi ya Dola za Marekani 2000 kwa thamani.

Wafanyabiashara ambao mtaji wao ni Dola za Marekani 2,000 au chini ya hapo wanakidhi kigezo cha kufanya biashara chini ya utaratibu wa kibiashara uliorahisishwa Simplified Trade Regimes. Wafanyabiashara ambao mtaji wao ni zaidi ya Dola za Marekani 2,000 wnafuata taratibu rasmi zilizowekwa zinazohusu kusafirisha bidhaa au kuingiza bidhaa ndani ya JAM.

Wafanyabiashara wote wa mazao ya kilimo yanayoharibika pamoja na mazao ya mifugo (wanyama, ndege, na mazao yao) wanatakiwa wapeleke mifugo yao kwenye mamlaka husika mpakani ili zichunguzwe kiafya.

Wakati wafanyabiashara wote wa mifugo wanatakiwa wapate vibali vya kusafirisha mifugo yao ili kujiridhisha afya zao na usalama, kigezo hiki Cha kupata nyaraka husika/vibali kitasamehewa kwa wafanyabiashara wanaojihusisha na bidhaa za mazao ya kilimo ambao wanafanya biashara zao chini ya utaratibu wa kibiashara uliorahisishwa Simplified Trade Regimes.

Wafanyabiashara wanahimizwa kutafuta ni nini kinahitajika katika mipaka mahususi ambako wanatarajia kupitisha bidhaa zao kwa sababu zifuatazo:
1. Vibali vya msamaha wa hizo nyaraka havipatikani katika mipaka yote
2. Taratibu katika mpaka wowote zinaweza kubadilika wakati wowote.

Je, ni Wafanyabiashara ambao mtaji wao ni zaidi au chini ya Dola 2,000 za Marekani?

sawa na au chini ya Dola 2,000 za Marekani

zaidi ya Dola 2,000 za Marekani

Utaratibu wa Kibiashara Uliorahisishwa

Taratibu rasmi za kusafirisha au kuingiza bidhaa ndani ya JAM.

- Taratibu nyingi zinafanyika bila komputa
- Nyaraka zinaandaliwa na Afisa wa Forodha au Ofisi ya Dawati la Habari za Kibiashara

-Inachakatwa kwa njia ya kielektroniki.
- Inahitaji huduma za wakala wa kupokea na kusafirisha mizigo.

Ifuatayo hapa chini ni orodha ya nyaraka zinazohitajika:

Nyaraka Zinazohitajika

Waraka	Utaratibu Uliorahisishwa kwa Wafanyabiashara	Taratibu Rasmi za Kuingiza/ Kusafirisha mzigo
Kibali cha kusafirisha mzigo nje ya nchi (kinatolewa na nchi inayosafirisha)	Inaweza kusamehewa kwa mazao ya kilimo	X
Ankara/Risitit (inatolewa na nchi inayosafirisha mzigo kwenda nje ya nchi)	X	X
Cheti cha Uasilia wa Bidhaa/ cheti cha uasilia wa bidhaa kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati (inatolewa na nchi inayosafirisha mzigo kwenda nje ya nchi)	X	X
Cheti cha kukidhi ubora wa bidhaa (kinatolewa na nchi inayosafirisha kwenda nje ya nchi)	Inaweza kusamehewa	X
Cheti cha Afya au Cheti cha Afya ya mimea (kinatolewa na nchi inayosafirisha kwenda nje ya nchi)	Inaweza kusamehewa kwa bidhaa zinazohusiana na mazao yanayoharibika ya kilimo/mazao ya kilimo	X
Kibali cha kuingiza mzigo toka nje au Kuingiza mtambo – kinatolewa mara tu baada kufanyika ukaguzi na kuthibitika kimekidhi ubora wa kiafya na kiusalama (kinatolewa nan chi inayoingiza mzigo	Inaweza kusamehewa kwa bidhaa zinazohusiana na mazao yanayoharibika ya kilimo/mazo ya kilimo	X
Cheti cha Mionzi (kinatolewa kwa migizo inayoingizwa Tanzania)		X
Fomu ya Kutathmini Mizigo (Uhamiaji wan chi inayoingiza mzigo)	X	N/A
Kadhia ya Forodha (wakala wa usajili)	N/A	X

1. Kibali Cha kusafirisha Bidhaa

Wafanyabiashara waliosajiliwa na kampuni zilizosajiliwa zinazotaka kusafirisha bidhaa zinatakiwa kujisajili na mamlaka husika nchini mwao ambazo zinahusika na wakala wa usafirishaji na kuomba kibali cha kusafirisha bidhaa zao kwenda nje ya nchi. Wafanyabiashara ambao hawajasajiliwa au hawafanyi biashara zao kama wafanyabiashara rasmi hawahitaji kutimiza vigezo vilivyotajwa.

2. Ankara ya mauzo/ Risiti

Wafanyabiashara wanaotaka kusafirisha/ kuingiza bidhaa ni lazima wapeleke ushahidi wa thamani zao au gharama za mazao ya kilimo yanayoharibika ambayo wanataka kufanyia biashara. Hii inaruhusu: (1) Usahihi wa Kategoria ya kufanya muamala kama ni kupitia STR au kupitiataratibu rasmi za kuingiza mzigo nchini/kusafirisha nje ya nchi (2) makisio ya kodi yoyote ambayo yanatakiwa yawe yamefanywa, ikiwemo kodi ya zuio the withholding tax ambayo itatozwa wakati mizigo inaingia kwenye nchi husika.

3. Cheti cha Uasilia wa taratibu za Kibiashara zilizorasmishwa/ *Simplified Certificate of Origin*

Cheti cha Uasilia A Certificate of Origin (COO) kinathibitisha kwamba bidhaa zilizoorodheshwa hapo ama zimetengenezwa au zimekuzwa nchini ambako wanatoa cheti cha uasilia. Kama ikithibitika mazao yaliyosafirishwa yalipandwa Kenya, Kenya itatoa cheti hicho Cha Uasilia COO ili kuthibitisha kwamba mbogamboga zilipandwa Kenya.

Cheti cha Uasilia kilichorahisishwa The Simplified Certificate of Origin (SCOO) ni fupi na rahisi kukamilisha tofauti na na toleo refu la COO. Kwa hiyo, SCOO inatumika kwa ajili ya shehena kama iko sawa na au chini ya Dola za kimarekani 2,000 kwa thamani yake. Fomu ambazo hazijajazwa za SCOO zinapatikana **bure** kwa wafanyabiashara.

Bidhaa ni lazima ziambatane na Cheti cha Uasilia Kilichorahisishwa SCOO ili ikidhi vigezo vya kisamehewa **kodi** zinapoingizwa katika nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki. Kama mfanyabiashara akidai kwamba nyanya zake alizoziingiza Rwanda zilipandwa Tanzania na hajaambatisha SCOO iliyotolewa Tanzania, kwamba mfanyabiashara atatakiwa kulipa kodi kwa bidhaa anazoziingiza nchini Rwanda.

Kanuni za Uasilia/ *Rules of Origin*
In order to qualify for zero import duties within the EAC goods must meet at least one of the two requirements concerning their origin.

Kanuni ya 1: Bidhaa ni lazima ziwe zimezalishwa kwa asilimia 100ndani ya JAM, bila kutoka nje ya nchi hizo wanachama. Mifano ni pamoja na bidhaa/mazao mapya, bidhaa za madini, wanyama hai na bidhaa zinaz-otokana nao pamoja na bidhaa za mawindo au uvuvi.

Kanuni ya 2: Bidhaa za viwandani ambazo ni pamoja na vifaa kutoka nje lazima vipitie usindikaji wa kutosha au kubadilishwa muonekano ndani ya JAM, kama ilivyoamuliwa kwa desturi kulingana na kanuni za uasilia.

Kanuni za Uasilia –Baadhi ya mifano
Iwapo msindikaji ataagiza juisi ya machungwa nje ya JAM na akaipeleka hadi Kenya, akaongeza sukari, akapakia tena juisi ya machungwa na kusafirisha juisi hiyo ya machungwa mpaka Rwanda, juisi hiyo iliyotiwa/iliyowekwa sukari haitakuwa na vigezo kuwa imetoka ndani ya JAM. Uongezaji wa sukari na upakiaji mpya nchini Kenya haitoshi kwa juisi hiyo ya machungwa kuchukuliwa kama ni ya kiasili na kwamba imetengenezwa ndani ya JAM. Juisi ya machungwa itavutia shughuli na kazi ya usafirishwaji itakapoingizwa nchini Rwanda.

Kwa upande mwingine, ikiwa kampuni ya kusindika juisi ya machungwa nchini Kenya itatengeneza juisi ya machungwa kwa kutumia machungwa yaliyolimwa Kenya na kuagiza rangi ya chakula ya chungwa ili iongezwe kwenye juisi ya machungwa kutoka nje ya JAM, watapakia/ na watafunga juisi ya machungwa na kuisafirisha nchini Rwanda, kutokana na asili ya machungwa na kiwango cha usindikaji kilichotokea nchini Kenya, juisi ya machungwa itachukuliwa kuwa ya asili ya Kenya na itapata msamaha wa kodi itakaposafirishwa kwenda nchini Rwanda.

Ni Wapi pa kupata Cheti Kilichorahisishwa cha Uasilia SCOO kwenye mipaka

Fomu zinaweza kupatikana kutoka kwenye ofisi za forodha, vyumba vya biashara, dawati la habari za kibiashara na taarifa za mipakani, na katika baadhi ya vituo ambapo forodha imeidhinisha utaratibu huo, kutoka kwenye vyama vya wafanyabiashara wanaovuka mipaka (k.m. kule Busia, Uganda).

Nchi	Wakala Mipakani/Wakala kwenye mipaka	Gharama ya Fomu ya SCOO
Burundi	Mamlaka ya mapato Burundi	Hakuna
Kenya	Mamlaka ya mapato Kenya	Hakuna
Rwanda	Mamlaka ya mapato Rwanda	Hakuna
Tanzania	Mamlaka ya mapato Tanzania kupitia mawakala wa usambazaji	Hakuna
Uganda	Mamlaka ya mapato na COMESA Dawati la Taarifa za Biashara	Hakuna
Sudani Kusini	Haijatekelezwa wakati wa kuchapisha miongozo hii	N/A

Ingawa hakuna malipo ya kupata fomu za SCOO, Dawati la Taarifa za Biashara linaweza kutoza kwa mchakato wa kujaza fomu ya SCOO kwa niaba ya mfanyabiashara. SCOO inatolewa kwa kila muamala na haiwezi kutumika zaidi ya mara moja.

SCOO zilizokamilika huthibitishwa na kuidhinishwa na ofisi ya forodha nchini, mazao ya kilimo yaliyopandwa humo, pia itajulikana kama nchi ya kusafirisha nje ya nchi.

Sampuli ya SCOO ya JAM

EAST AFRICAN COMMUNITY SIMPLIFIED CERTIFICATE OF ORIGIN

(For goods of a value not exceeding US $ 2000)

(Kwa bidhaa zenye thamani isiyozidi US$ 2000)

<table>
<tr><td>1) Exporter (name, full address, country)

Msafirishaji (Jina na Anwani)</td><td colspan="2">Reference Number ……………

Kumb Na</td></tr>
<tr><td>2) Importer (Names & address)
Mwingizaji Bidhaa,(Jina na anuan yakei)</td><td colspan="2">3)Country of Origin
Uthibitisho wa Uasili wa Bidhaa</td></tr>
<tr><td>4)Description of goods
(Maelezo ya Bidhaa)</td><td>5)No. and type of packages
Namba na aina ya kifurushi</td><td>6)Value
Thamani</td></tr>
<tr><td>7)Declaration by Exporter/Importer
Tamko la Msafirishaji/Mzalishaji/Mgavi

I, the undersigned Mr/Mrs/Ms………………………….. declare that the goods described above have been produced in (country) ………………………..in accordance with the EAC Rules of Origin.

Signature………………………………………
(Saini)
Place……………………………………………
(Mahali)
Date…………………………………………
(Tarehe)
Official stamp
(Mhuri)</td><td colspan="2">8)Customs Endorsement
(Uthibitisho wa Forodha)

I, the undersigned, hereby endorse the exporters' declaration and certify that the goods qualify under the EAC Rules of Origin.

Signature………………………………………
(Saini)
Place……………………………………………
(Mahali)
Date……………………………………………
(Tarehe
Official stamp
(Mhuri)</td></tr>
</table>

4. Nyaraka za Afya na Usalama

Kuna idadi ya nyaraka za afya na usalama zinazotakiwa.

4.1 Cheti cha Makubaliano

Cheti cha Makubaliano hutolewa na Ofisi ya Kitaifa ya Viwango vya Ubora katika nchi inayosafirisha bidhaa kwenda nje ya nchi. Inathibitisha kuwa bidhaa zinazosafirishwa zimejaribiwa, zinakidhi viwango vya ubora vilivyoidhinishwa vya kitaifa na ni salama kwa matumizi ya binadamu, nyama iliyosindikwa na kufungwa, bidhaa za nyama na maziwa lazima zifikie viwango vya ubora vinavyohitajika. Hili ni hitaji ambalo haliwezi kuachwa.

Ofisi ya Taifa ya Viwango vya Ubora katika baadhi ya vituo vya mipakani ndani ya JAM zina vifaa vya maabara kwaajili ya kufanya vipimo muhimu. Katika baadhi ya vituo vya mipaka, sampuli za vifaa hutumwa kwenye maabara ya Ofisi ya Taifa ya Viwango vya Ubora katika mji mkuu, jambo ambalo husababisha ucheleweshaji.

Nchi	Wakala	Ada
Burundi	Ofisi ya Viwango na Udhibiti wa Ubora wa Burindi	Ada ya vipimo inatofautiana kulingana na bidhaa (wasiliana na wakala husika
Kenya	Ofisi ya Viwango (KEBS)	
Rwanda	Bodi ya viwango (RSB)	
Tanzania	Ofisi ya viwango Tanzania (TBS)	
Uganda	Ofisi ya Taifa ya viwango Uganda (UNBS)	
Sudani Kusini	Ofisi ya Taifa ya Viwango Sudani ya Kusini (SSNBS)	

4.2 Cheti cha Usafi wa mimea / *Phytosanitary Certificate*

Cheti cha usafi wa mimea Phytosanitary inathibitisha kwamba bidhaa za (mimea, mbegu na matunda) zilizoelezwa kwenye cheti hazina wadudu na magonjwa ya mimea.

Mkaguzi aliyeidhinishwa amegundua kuwa mazao ni:

(a) yamefungashwa ipasavyo katika vifungashio visivyo na wadudu

(b) bila wadudu, magonjwa au magugu

Wafanyabiashara wanaofanya kazi chini ya STR hawahitaji kupata cheti cha usafi wa mimea. Walakini, bidhaa wanazouza nje zinapaswa kukaguliwa na mkaguzi aliyeidhinishwa.

Cheti cha usafi wa mimea kinaweza kupatikana kutoka kwenye mashirika yaliyoidhinishwa, ambayo yameorodheshwa hapa chini kama ifuatavyo katika nchi tofauti za JAM. Tozo zinazotozwa katika kila nchi kufikia Septemba 2021 zimetolewa pia.

Nchi	Wakala	Ada
Burundi	Idara ya Ulinzi wa Mimea (Wizara ya Mazingira, Kilimo na Mifugo)	
Kenya	Huduma ya Ukaguzi wa Afya ya Mimea Kenya (KEPHIS)	KES 1,000 (inatofautiana)
Rwanda	Kitengo cha Ukaguzi na Udhibiti (MINAGRI)	RWF 2,000
Tanzania	Kitengo cha Taifa cha Usalama wa Chakula (Wizara ya Kilimo)	TZS 35,700
Uganda	Huduma za Ukaguzi wa Mimea (Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi)	UGX 5,000 (maombi) UGX 20,000 (ukaguzi)
Sudani Kusini	South Sudan National Bureau of Standards	

4.3 Cheti cha Afya ya Mnyama

Cheti cha Afya ya Mnyama *national veterinary services* kinatolewa na mamlaka iliyoidhinishwa ya kitaifa inayohusika na huduma za wanyama kupitia ama Kurugenzi ya Huduma za Wanyama *Directory of Veterinary Services* au Wizara inayoshighulikia mambo ya mifugo *(angalia jedwali hapa chini li uone orodha ya mamlaka husika za afya pamoja na za usalama wa mifugo katika JAM)*. Hakuna msamaha wa ukaguzi kwa mifugo au ndege wanaoingizwa ni lazima kupata kibali.

4.4 Cheti cha Kuingiza Mifugo/Ndege au Kibali / *Import Certificate or Permit*

Cheti cha Kuingiza (kibali) kinatolewa na mamlaka ya kiserikali iliyoidhinishwa na nchi inayoingiza inathibitisha kwamba bidhaa zinazotajwa kwenye cheti (kibali) zinakidhi vigezo vya kiafya na usalama na mahitaji ya kimazingira na afya ya mimea na ni salama kwa matumizi ya binadamu.

Kibali kinatolewa kwa bidhaa / wanyama ambao wamekidhi vigezo vyauhakiki na kwamba nI salama salminiissuance of a Certificate of Conformity, Phytosanitary Certificate or Animal Health Certificate. Katika muktadha huo wa Tanzania, bidhaa ambazo zinaingizwa ni lazima ziwe zimethibitishwa hazina mionzi.

Wafanyabiashara wanaofanya biashara zao kupitia utaratibu wa kibiashara uliorahisishwa STR wanaweza kupata msamaha kwa kutokudaiwa cheti cha kuingiza mzigo au kibali kwa mazao ya kilimo yanayoharibika. Hata hivyo bidhaa zinazohusiana na mazao ya kilimo yanapoingizwa yanatakiwa yakaguliwe na Afisa wa Forodha katika nchi ambako mzigo unaingizwa.

Cheti cha kuruhusiwa kuingiza mizigo kinapatikana katika mamlaka zifuatazo ambazo ziko katika nchi mbalimbali za JAM. Tozo zinazotozwa kuanzia Septemba mwaka 2021 pia zimewekwa.

Nchi	Wakala	Ada
Burundi		
Kenya	Kenya Plant Health Inspectorate Service	KES 1,400
Rwanda	Inspection and Certification Unit	Hakuna gharama
Tanzania	National Food Security Division	TZS11,592
Uganda	Ministry of Agriculture, Animal Resources and Fisheries	UGX 5,000 (maombi) UGX 20,000 (ukaguzi)
Sudani Kusini	Republic of South Sudan Ministry of Trade and Industry	

4.5 Cheti cha Mionzi/ *Radiation-Free Certificate*

Hiki ni kipengele muhimu kwa ajili ya bidhaa zote zinazoingizwa Tanzania. Cheti cha Ukaguzi kinatolewa na Kamisheni ya Atomiki Tanzania T*anzania Atomic Energy Commission.*

Wakala wa Serikali kuu wanaohusika na afya kwa vyakula, wanyama na binadamu na usalama wao katika JAM

(Chanzo ni A Simplified Guide for Micro and Small Scale Women Cross Border Traders and Service Providers within the East African Community)

Nchi Washirika JAM	Wakala Wakuu wa Serikali
 Burundi	• Plant Protection Department under the Ministry in charge of Agriculture,Livestock and Fisheries – kwa ajili ya kuingiza mimea, nafaka(kamaunga wa mahindimahindi, maharage nk),mbegu,mifugo na samaki • Burundi Bureau of Standards OR Bureau Burundais de Normalisation et Contrôle de la Qualité (BBN) – kwa ajili ya bidhaa zinazoingizwa nza vyakula vilivyosindikwa, dawa na bidhaa za viwandani
 Kenya	• The Kenya Plant Health Inspectorate Service (KEPHIS), under the Ministry in charge of Agriculture – kwa ajili ya kuingiza mbegu, nafaka na mimea • Kenya Bureau of Standards (KEBS) –kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa, dawa na bidhaa za viwandani • The Department of Fisheries (DFR), in the Ministry in charge of Fisheries Development – kwa ajili ya kuingiza samaki • The Department of Veterinary Services (DVS), under the Ministry in charge of Livestock Development – kwa ajili ya kuingiza wanyama wa kufugwa na wanyama wengineo • The Department of Food Safety and Quality, under the Ministry in charge of Public Health – kwa ajili ya kuingiza nafaka vyakula vilivyosindikwa na dawa

Rwanda	• Ministry of Agriculture and Animal Resources – kwa ajili ya kuingiza mbegu, nafaka, mimea, wanyama wa kufugwa na wanyama wengineo • Ministry of Health – kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa na dawa • Rwanda Standards Board (RSB) –kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa, dawa na bidhaa za viwandani
Tanzania	• Tanzania Medicines & Medical Devices Authority (TMDA) – kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa, nafaka na dawa • Tanzania Bureau of Standards (TBS) – kwa ajili ya kuingiza vyakula forforforvilivyosindikwa, dawa na, bidhaa za viwandani • Tanzania Atomic Energy Commission (TAEC) –vyakula vyote vilivyosindikwa ambavyo vinatakiwa kuingia Tanzania ni lazima vikaguliwe mionzi na mamlaka hii • The Fisheries Department of the Ministry of Livestock Development and Fisheries – kwa ajili ya kuingiza samaki • The Ministry of Agriculture and its departments –kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa na nafaka • Tanzania Plant Health and Pesticides Authority (TPHA) – kwa ajili ya kuingiza mbegu na mimea • The Directorate of Veterinary Services (DVS) under the Ministry of Livestock Development and Fisheries (MLDF) – kwa ajili ya kuingiza wanyama wafugwao na wanyama wengineo
Uganda	• The Ministry of Health – kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa na dawa • The Ministry of Agriculture, Animal Industry, and Fisheries (MAAIF) – kwa ajili ya kuingiza nafaka, mimea, mbegu, wanyama.wa kufugwa na wanyama wengineo • Uganda National Bureau of Standards (UNBS) – kwa ajili ya kuingiza vyakula vilivyosindikwa dawa, na bidhaa za viwandani

5. Fomu ya Kukagua Mizigo /*Baggage Assessment Form*

Katika baadhi ya maeneo ya mipakani katika JAM (mf. Busia na Malaba Uganda), wafanyabiashara wanaoingiza bidhaa zao kupitia utaratibu wa kibiashara uliorahisishwa STR wanatakiwa waseme bidhaa zao zitokanazo na mazao ya kilimo ni mali zao binafsi na hivyo hazihitaji kukaguliwa na mifumo ya forodha ili kuruhusiwa kupita mpakani bure. Kwa muktadha huu, wafanyabiashara hawahitaji huduma hii ya kupata idhini. Badala yake jukumu la kujaza taarifa mbalimbali litafanywa na Afisa wa Forodha/au Afisa aliyeandaliwa ambaye yuko kwenye dawati la taarifa za kibiasharakwa ajili ya kutoa msaada kwa wateja.

Sampuli ya Fomu ya Kukagua Mizigo

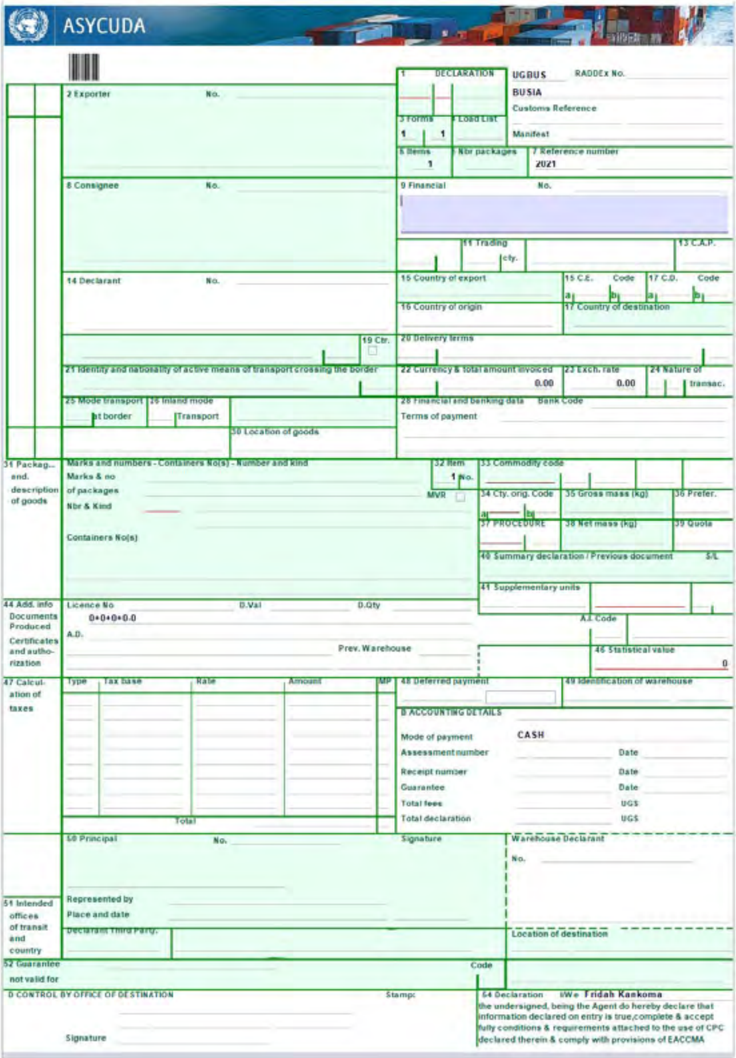

ASYCUDA

1 DECLARATION UGBUS RADDEx No.
BUSIA
Customs Reference
Manifest
2 Exporter No.
3 Forms 1 1 4 Load List
5 Items 1 6 Nbr packages 7 Reference number 2021
8 Consignee No.
9 Financial No.
11 Trading cty. 13 C.A.P.
14 Declarant No.
15 Country of export 15 C.E. Code a b 17 C.D. Code a b
16 Country of origin 17 Country of destination
19 Ctr. 20 Delivery terms
21 Identity and nationality of active means of transport crossing the border
22 Currency & total amount invoiced 0.00 23 Exch. rate 0.00 24 Nature of transac.
25 Mode transport at border 26 Inland mode Transport 28 Financial and banking data Bank Code Terms of payment
30 Location of goods
31 Packages and description of goods
Marks and numbers - Containers No(s) - Number and kind
Marks & no of packages
Nbr & Kind
Containers No(s)
32 Item 1 No. MVR
33 Commodity code
34 Cty. orig. Code a b 35 Gross mass (kg) 36 Prefer.
37 PROCEDURE 38 Net mass (kg) 39 Quota
40 Summary declaration / Previous document S/L
41 Supplementary units
44 Add. info Documents Produced Certificates and authorization
Licence No D.Val D.Qty
0+0+0+0.0
A.D.
Prev. Warehouse
A.I. Code
46 Statistical value 0
47 Calculation of taxes
Type Tax base Rate Amount MP
Total
48 Deferred payment 49 Identification of warehouse
B ACCOUNTING DETAILS
Mode of payment CASH
Assessment number Date
Receipt number Date
Guarantee Date
Total fees UGS
Total declaration UGS
50 Principal No.
Signature
Warehouse Declarant
No.
Represented by
Place and date
Declarant Third Party
51 Intended offices of transit and country
Location of destination
52 Guarantee not valid for
Code
D CONTROL BY OFFICE OF DESTINATION
Stamp:
Signature
54 Declaration I/We Fridah Kankoma the undersigned, being the Agent do hereby declare that information declared on entry is true,complete & accept fully conditions & requirements attached to the use of CPC declared therein & comply with provisions of EACCMA

6.Kadhia ya nyaraka/ *Single Administrative Document (SAD)*

Wafanyabiashara wanaofanya biashara chini ya taratibu rasmi za kusafirisha mizigo nje ya nchi/kuingiza mizigo katika JAM (nje na taratibu rasmi zilizorasmishwa za wafanyabiashara wachanga wadogo na wa kati STR), zinatakiwa zifanye kazi na wakala wa Forodha ambaye atatakiwa kujaza waraka mmoja kwa niaba yao wote.

Waraka wa SAD ni waraka mmoja unawakilisha na unaojumuisha taarifa zote zinazohusiana na bidhaa mahususi. Inatumika katika kituo kimoja cha mpakani OSBP kwa ajili ya kupunguza ukiritimba

Sampuli ya Kadhia ya Nyaraka

EAST AFRICAN COMMUNITY

C.17 B
CUSTOMS
Page 1 of ……

SINGLE ADMINISTRATIVE DOCUMENT (SAD) - SIMBA

1 Exporter /Consignor	TIN/PIN	2. Processing Office 3. Frontier office	4. Regime code	FOR OFFICIAL USE Entry Number and Date
		5. Voyage/Flight/Vehicle No.	6. Date of arrival/departure.	
		7. Manifest Number	8. AWB/BL/RCN No.	9. Country of Consignment
10. Importer / Consignee	TIN/PIN	11.Ctry of last Consign / 1st Dest.	12.Country of final Destination	13..Port of Destination
		14. Place of discharge/Loading	15.Mode of transport	16. Nationality of Transport
		17.Vehicle owner/Driver	18. Seal Number(s)	19.Country of Transit
		20.Total Number of Items	21.Total Packages	22.Total Gross Weight
23. Declarant / Agent	TIN/PIN	24. Location of Goods	25. Warehouse code	26. Period in W/hse/Transit
		27.Valuation method	28. Total F.O.B Value	29.Terms of Delivery
		30.Terms of Payment	31. Account Number .	32.Bank / Branch Reference
	Declarant Ref. No.	33. Bond Security Number	34. Bond/Cash Amount	35. Total Freight
36. Total Insurance	37. Total Other Charges	38. Total Customs Value	39. Other information	

Item 01

40. (a) Shipping Marks & Nos./Container Nos.		(c) Commodity code	(d) C.P.C	(e) Gross Weight	(f) Net Weight
(b) Goods Description		(g) 1st Supp. Qty.	(h) Units 1st Supp Qty	(i) 2nd Supp. Qty.	(j) Units 2nd Supp Qty
		(k) Type of packaging	(l) No. Packages	(m) Country of Origin	(n) Preference code
(o) License Number	(p) License Value / Qty	(q) Value/Qty Deducted	(r) FOB Value	(s) Freight	(t) Insurance
(u) Other Charges	(v) Currency Code	(w) Exchange Rate	(x) CIF Value	(y) Customs Value	

41. REVENUE INFORMATION				43. Attached documents		44. Preceding Documents Ref.
(aa) Tax Type	(bb) Tax Base. / Value	(cc) Rate	(dd) Tax Due	45a. Code	45b. Number	
I						
Ii						
Iii						
Iv						
V				(ee) Total Tax due on this item		

46. SUMMARY TOTALS	i	ii	iii	iv	v	47. Other Charges 47a. Code	47b. Amount
This Page							
Other Pages							
Totals							

48. Grand Totals (Duties, Taxes and Other charges)

49. Declaration

I/We ……………………………the undersigned of. ………………………………. (Company name)
Being the Agent/Principal of. …………………………………….. (Importer/Exporter) do hereby declare that the information and particulars declared herein are true and complete.

Signature and Stamp………………………….. Place……………………….. Tel/Fax…………..…

FOR OFFICIAL USE	
PROPER OFFICER	CASH /CHEQUE
	Amount Paid …………………………… Receipt Number and Date ………………………… Cashier's Signature and Stamp ……………………………

4

HATUA ZA KUSAFIRISHA / KUINGIZA MIZIGO KATIKA JAM

Chini ya Mpango wa STR na OSBP

Mara mfanyabiashara anapokuwa kwenye OSBP, hatua zifuatazo hazina budi kufuatwa anaposafirisha mzigo/bidhaa kwenda nchi nyingine ya JAM, bidhaa kama matunda freshi kupitia mpango wa STR

1. KUWASILI

Mfanyabiashara anayeingiza mizigo katika nchi nyingine anatakiwa aende kwenye Kituo Cha Ukaguzi Cha nchi anayoingia.

2. KABIDHI ANKARA

Mfanyabiashara anawasilisha ankara ya bidhaa na orodha ya vitu alivyofungasha/vifungasho, (kama ipo), Cheti Kilichorahisishwa cha Uasilia, kibali cha kuingiza pamoja, Cheti cha kuthibitisha afya na usalama au Cheti cha Usafi wa mimea (Chochote kitakachopatikana) kwa Maafisa wa Forodha wa nchi anayoingia na mizigo

3. UKAGUZI WA MIZIGO

Mizigo inachunguzwa na kufanyiwa ukaguzi wowote utakaohitajika

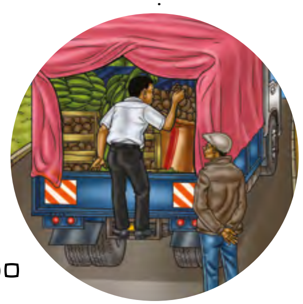

4. FOMU YA UKAGUZI WA MIZIGO

Afisa wa Forodha anaandaa tangazo la Forodha (hii inaweza kuwa ni fomu ya binafsi ya ukaguzi wa mizigo) na kukiwa na gharama zozote za ukaguzi utajulishwa

5. LIPIA ADA BENKI

Mfanyabiashara anakwenda benki kulipa tozo

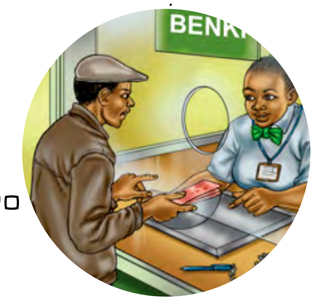

6. KABIDHI RISITI

Mfanyabiashara anakabidhi risiti ya malipo ya banki kwa Afisa wa Forodha

7. MZIGO UNARUHUSIWA KUTOKA

Bidhaa zinakabidhiwa mfanyabiashara.

Chini ya utaratibu wa kibiashara uliorahisishwa kwenye vituo viwili vya Mipakani

Kwenye mpaka ambako hawana utaratibu wa OSBP, bidhaa, vyombo vya usafiri na watu wanatakiwa wapite mpakani ili kukamilisha taratibu za kuvuka mipaka yote miwili

Kwenye nchi unayopeleka /inayosafirisha mizigo

1. **KUWASILI**

Mfanyabiashara afike kwenye kituo Cha Ukaguzi Cha nchi anayotaka kusafirisha mzigo wake

2. **KABIDHI ANKARA**

Mfanyabiashara anaonesha ankara na orodha ya vifungasho/vifungas hio (kama ipo) kwa maafisa Afisa wa Forodha

3. **TATHMINI YA THAMANI**

Afisa wa Forodha anatathmini thamani ya mzigo

4. **MZIGO UNATHIBITISHWA**

Afisa wa Forodha (au Afisa katika Dawati la Taarifa za Kibiashara ambaye ameidhinishwa na forodha) anahakiki kwamba bidhaa zimo kwenye orodha ya bidhaa zinazofanyiwa biashara

5. **JAZA FOMU YA SCOO**

Afisa wa Forodha (au Afisa katika Dawati la taarifa za kibiashara aliyeidhinishwa) anajaza fomu za SCOO

6. **KABIDHI FOMU YA SCOO**

Mfanyabiashara anakabidhi fomu ya tangazo la forodha na SCOO kwa mkaguzi wa afya na usalama kwa ajili ya kategoria ya mazao hayo (Ukaguzi wa Afya au Ukaguzi wa Usafi wa Mimea/fitosanitari)

7. **UKAGUZI WA AFYA & USALAMA WA MIZIGO**

Mkaguzi wa afya na usalama anakagua bidhaa na kutoa ruhusa ya kutoa mzigo ***Release Note*** ili kwamba bidhaa hizo zinakidhi vigezo vya afya na usalama

8.

Mfanyabiashara anawasilisha ruhusa ya kutoa mzigo kwa Afisa wa Forodha, ambaye atampatia mfanyabiashara ruhusa ya kutoka *Exit Note.*

PATA RUHUSA YA KUTOKA

VUKA MPAKA

Mfanyabiashara anavuka mpaka kwenda nchi anayokwenda pamoja na mizigo yake/kuingiza mizigo yake.

9.

Chini ya utaratibu wa kibiashara uliorahisishwakwenye vituo viwili vya Mipakani

Katika nchi inayoingiza mzigo

1.

Mfanyabiashara anafika na bidhaa zake kwenye sehemu ya ukaguzi katika nchi anayoingia.

KUWASILI

KABIDHI ANKARA

Mfanyabiashara anawasilisha ankara ya bidhaa na cheti cha Uasilia cha taratibu zilizorahisishwa kwa wafanyabiashara wachanga wadogo na wa kati ***Simplified Certificate of Origin*** kwa ajili ya uchunguzi.

2.

TATHMINI YA THAMANI

3. Afisa wa Forodha anakagua nyaraka, anakagua bidhaa, anatathmini thamani anaandaa tangazo la forodha *Customs Declaration* (hii inaweza kuwa fomu ya Ukaguzi wa mizigo the *Personal Baggage Assessment*) na kutathmini na kulipia tozo zinazotakiwa (n.k. kodi ya zuio *withholding tax*)

KABIDHI FOMU YA SCOO

4. Wafanyabiashara wanakabidhi fomu za tamko la kukiri, SCOO na fomu ya ruhusa kutoa mzigo kutoka katika nchi ya mzigo unakopelekwa kwa mkaguzi wa afya na usalama wa nchi ambako mzigo unaingia

CHETI CHA KUINGIZA MIZIGO KINATOLEWA

5. Mkaguzi wa afya na usalama anakagua bidhaa na kutoa cheti cha Kuingiza mzigo pamoja na Cheti cha Afya *Health Certificate* au Cheti cha Usafi wa Mimea *Phytosanitary Certificate* na ruhusa ya kutoa mzigo *Release Note*, ikimaanisha kuwa bidhaa zimekidhi vigezo vya afya na usalama.

LIPIA KODI YA ZUIO

6. Wafanyabiashara wanalipa zuio la kodi *withholding tax* kama inahusika.

KABIDHI KIBALI CHA KUTOKA

7. Wafanyabiashara wanapeleka ruhusa ya kutoa mzigo *Release Note* kwa Afisa wa forodha

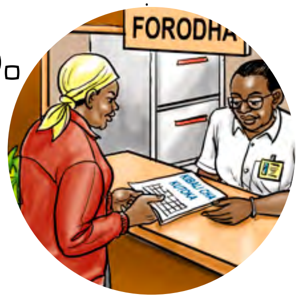

PATA RUHUSA YA KUTOKA

8. Afisa wa forodha anatoa ruhusa ya kutoka kwa mfanyabiashara

VUKA MPAKA

9. Mfanyabiashara anapata bidhaa kutoka kwa mkaguzi na anaondoka eneo la mpakani kwa kuonesha ruhusa ya kutoka kwenye geti la mpakani.

Chini ya taratibu za kibiashara zilizorahisishwa kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati Simplified Trade Regime (STR), kunaweza kuwa na vighairi vinavyojitokeza. Kwa mfano chini ya STR, wafanyabiashara wenye mtaji wa Dola za Marekani 2,000 au pungufu, hawahitaji kuonesha cheti cha kusafirisha bidhaa nje ya nchi, au cheti cha usafiwa mimea na kibali cha kuingiza mizigo. Hii haimaanishi kwamba chini ya STR wafanyabiashara wanaruhusiwa kusafirisha / kuingiza mazao ya kilimo ambayo ni freshi ambayo hayakidhi viwango vya fatisanitari.

Mazao yote ya kilimo ambayo ni freshi yanakaguliwa na yanatakiwa yakidhi viwango vya usafi/fatisanitari. Hata hivyo, kwa kuwa kiwango cha muamala ni kidogo chini ya STR pamoja na viwango vya juu vya miamala, cheti cha kusafirisha, cheti cha usafiwa mimea na kibali cha kuingiza havitolewi kwa kila muamala wa STR

5

TAARIFA MUHIMU ZA KODI

Kuanzishwa kwa Soko la Pamoja la JAM inawezekana kwa bidhaa ambazo zinapandwa au kuzalishwa/zinazotengenezwa katika JAM ili kupata msamaha wa kodi anaposafirisha bidhaa kwenda katika nchi za JAM.

Kwa hiyo ni muhimu kuelewa kwamba, msamaha wa kodi kwa bidhaa zinazoingizwa inamaanisha amesamehewa kulipa kodi. Baadhi ya Kodi za ndani zinatakiwa zilipwe kwa nchi ambako mzigo unaingizwa.

- Ushuru wa kuagiza vitu Import duties ni kodi ambazo zinalipwa kwa bidhaa zinazoingizwa nchini. Kodi hizi ni pamoja na ushurunwz bidhaa Excise duty, kodi ya ongezeko la thamani Value-Added Tax (VAT) na kodi ya mapato Income Tax ni kodi za ndani. Ushuru wa kuagiza vitu na vati VAT ni kodi za kawaida zinazotozwa kwenye bidhaa zilizotengenezwa viwandani kwa ajili ya matumizi mbalimbali ya watu.
- Kodi za mapato tarajiwa Expected Income Taxes ni kodi ambazo zinatozwa kwa malighafi ya bidhaa zinazoharibika zitokanazo na kilimo zinaweza kutozwa kodi kupitia zuio la kodi Withholding Taxes.
- Nchi zote washirika za JAM isipokuwa Kenya zimetoa msamaha wa zuio la kodi kwa kodi tarajiwa zitokanazo na bidhaa zinazoingizwa
- Wafanyabiashara wanaofanya biashara katika JAM kwenye mazao ya kilimo yanayoharibika yanayolimwa Afrika Mashariki hawatakiwi kulipa Kodi za kuingiza mizigo, excise duties, au VAT.
- Wafanyabiashara wa JAM wa mazao ya kilimo yanayoharibika hawatakiwi kutozwa kodi ya zuio la kodi kwenye bidhaa wanazoziingiza nchini.

Fahamu orodha ya vitu unavyotakiwa kuvilipia

Faida za kupata TIN

Wafanyabiashara wenye TIN au PIN wanapaswakodi kwa miamala wanayoifanya ambayo inalipwa moja kwa moja kwenye mamlaka ya kodi (kwenda benki, kulipia kwa simu au mashine ya ATM) bila ya kumpa hela dalali au kwa aina nyingine ya uwakala/au kwa wakala. Matumizi ya njia za malipo kwa njia ya mtandao inapunguza fursa ya kuhitaji au kutoa rushwa kwa njia hii inachangia kupambana na mianya ya rushwa.

Wafanyabiashara wenye namba ya mlipa kodi katika nchi inayoingiza mzigo kwa nchi kutakuwa kulipa kodi ya zuio ya tarajali projected withholding taxes kwenye bidhaa zinazoingizwa, kama akirekodi/rekodi za mamlaka ulipaji kodi kwa kadi za kitaifa. Hii inaweza kitazamwa kama faida kwa mlipakodi aliyejisajili/walipa kodi waliosajiliwa.

Zaidi ya yote, walipakodi waliosajiliwa ambao wanakidhi vigezo vya vilivyotajwa Authorized Economic Operators (AEOs) watafaidika na huduma ya ushuru wa haraka na vikwazo vichache kutoka kwa mamlaka za Kodi za taifa kama mwongozounavyoonesha katika sehemu za mwanzoni mwa kitabu hiki.

Mfanyabiashara ambaye bado hajapata namba ya TIN /PIN anatakiwa kukumbuka kujisajili kwenye vyama vya Ushirika vya Mipakani kwakuwa watawawezesha wafanyabiashara wasiosajili kupata faida wasizostahili kwa kufanya biashara hii kwa kutumia TIN/PIN.

6

NYARAKA ZILIZOIDHINISHWA KWA AJILI YA KUSAFIRIA

Pamoja na kuwa na nyaraka za kusafirisha/ kuingiza mizigo ili msafiri asafiri na nyaraka zinazohitajika kama wakitaka kuvuka mpaka na kwenda nchi ya nje ya JAM.

Katika umbali wa kilomolita kumi kuvuka mpakani, wenyeji wanaruhusiwa kuvuka bure bila ya kuwa na nyaraka za kusafiria. Hata hivyo, zaidiya kilomita kumi, wafanyabiashara wa JAM wanaovuka mpaka na kwenda katika nchi nyingine inatakiwa kuonyesha nyaraka zilizothibitishwa na nyaraka za kisafiria zilizojazwa vizuri na kupigwa muhuri kama itatakiwa kufanya hivyo.

Nyaraka za Kisafiria Zilizoidhinishwa ndani ya JAM

Nchi	Pasipoti	Kitambulisho cha Utaifa	Hati ya kusafiria	Viza	Cheti ya chanjo ya Homa ya Manjanot	Kipimo cha UVIKO-19
Burundi	X			X	X	X
Kenya	X	X	X	X	X	X
Rwanda	X	X	X	X	X	X
Tanzania	X			X	X	X
Uganda	X	X	X	X	X	X
Sudani Kusini	X			X	X	X

Raia wa Kenya, Rwanda na Uganda wanaruhusiwa kuingia katika nchi hizo na kadi ya utambulisho wa utaifa pamoja na pasi iliyogongwa muhuri katika mpaka wa nchi hiyo.

Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania na Uganda inatoa viza bure kwa za kuingia katika nchi hizo za JAM. Kuanzia tarehe 1 mwezi Oktoba mwaka 2021, Sudani Kusini itaacha kutoza gharama kwenye viza kwa raia wa JAM.

7

MWONGOZO WA SHIRIKA LA AFYA DUNIANI JUU YA UVIKO-19

Mlipuko wa ugonjwa wa kuambukizwa na hewa wa UVIKO-19 umesababisha athari hasi duniani kote. Ili kuhakikisha raia wanakuwa salama katika mazingira yasiyotabirika, nchi mbalimbali ziliamua kuweka vikwazo mbalimbali kwa wasafiri wanaoingia nchini mwao jambo ambalo kuzifanya biashara zidumae. Baadhi ya taarifa za kukukinga na kuwakinga wengine zilipopatikana katika nchi mbalimbali ziliweza kutumika kwa ajili ya kuweka taratibu za kufuatwa wanaposafiri wanadamu pamoja na hivyo kuwezesha shughuli za kiashara kurejea. Taratibu hizi mara kwa mara zinaboreshwa kulingana na hali ya maambukizi inavyoendelea.

Ndani ya JAM Kuna mambo kadhaa ambayo walikubaliana. Hata hivyo Kuna baadhi ya hatua zimewalenga wafanyabiashara wakubwa na kuwabagua wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati yaani MMSME. Hali hii inaanza kubadilika taratibu. Kwa muktadha huo wa kubadilika badilika kwa taratibu ushauri uliotolewa na World Health Organization kuhusu usalama wa afya ya mtu binafsi ndiyo unaofuatwa kwa kuwa taarifa zake hazibadiliki.

1. Nawa mikono yako mara kwa mara;
2. Safisha mikono yako kwa kupaka vipukutishi/sanitaiza au nawa mikono yako kwa sabani na maji.
3. Zingatia umbali kati ya mtu na mtu;
4. Kaa umbali wa mita angalau 1 (miguu 3) kati ya mtu na mtu anayekohoa au kupiga chafya
5. Usishike macho, pia na mdomo. Kwa nini? Mikono inashika vitu mbalimbali na kubeba virusi. Endapo itashika mahali penye wadudu wa korona, basi

mikono hiyo itavipeleka virusi kwenye macho, pua au mdomo.

6. Fanya usafi katika mfumo wako wa upumuaji;
7. Hakikisha wewe na wale Wanaokuzunguuka kwa pamoja mnazingatia usafi wa mfumo wa upumuaji. Hii inamaanisha kujifunika mdomo wako na pia kwa kiwiko cha mkono wako pale unapokohoa au unapopiga chafya.
8. Kama una homa, unakohoa au unashindwa kupumua, nenda ukamwone daktari mapema; na
9. Baki nyumbani mpaka utakapojisikia vizuri. Kama unakohoa au kupata tatizo la upumuaji, tafuta msaada wa haraka na ikiwezekana piga simu mapema.

8

MSAADA UNAPATIKANA WAPI

Kuna maeneo ambayo mfanyabiashara anaweza kwenda kwa ajili ya kupata msaada zaidi kama atakumbana na changamoto zozote akiwa anataka kuvuka mpaka.

Baadhi ya changamoto ambazo huenda zinawakuta wafanyabiashara ni pamoja na kutokufahamu taratibu mbalimbali za kufanya biashara ndani ya JAM. Kwa mfano, mfanyabiashara anaweza kutaja kusafirisha nyanya ambazo zimepigiwa dawa ya kuua wadudi na dawa hiyo ni hatari na siyo salama kwa matumizi ya binadamu. Katika muktadha huo, mkaguzi anayekagua usafi wa mimea katika nchi mzigo unakopelekwa hawataruhusu/hawatatoa cheti cha afya kwa mazao kwa sababu hizo nyanya siyo salama kwa matumizi ya binadamu kwa kuwa zitawadhuru.

Katika mfano mwingine, mfanyabiashara atajaribu kusafirisha mchele kwenda Uganda mchele ambao kwa hakika umetoka Pakistan lakini ulinunuliwa Tanzania. Katika muktadha huu, kwa sababu mchele huu haukulimwa Afrika Mashariki bali Pakistan, mfanyabiashara hataweza kupata Cheti cha Uasilia Cha Utaratibu Uliorahisishwa kwa wafanyabiashara wachanga, wadogo na wa kati kikionesha kwamba mchele ulilimwa Tanzania. Zaidi ya hayo, mfanyabiashara atatatakiwa kulipia kodi za kuingiza bidhaa nchini kutokana na ule mchele uliolimwa Pakistan, lakini ukaingizwa kupitia Tanzania.

Hizo changamoto zilizoelezwa hapo juu zinaweza kuepukwa kama wafanyabiashara ndani ya JAM wataweza kuzipata taarifa hizi muhimu kuhusu maelekezo ya kufanya biashara ndani ya JAM.

Baadhi ya maeneo ambayo mtu anaweza kwenda kwa ajili ya kupata msaada zaidi yameorodheshwa hapa chini:

1. Dawati la Taarifa la COMESA ambalo lipo katika mipaka kadhaa ya JAM
2. Vituo vya Maarifa vya Mipakani vinavyofadhiliwa na *Eastern African Sub-Regional Support Initiative for the Advancement of Women (EASSI)*
3. Vyama vya Ushirika vya Mipakani/au Ofisi za Mashirika:Vviko katika kila mpaka *Cross Border Traders Cooperatives and or Associations offices*
4. Mfumo wa Ukaguzi wa *National Non-Tariff Barrier (NTB) Monitoring System:* Mfumo ambao wafanyabiashara wanatumia kutoa taarifa za changamoto wanazokutana nazo wakifanya kazi zao, changamoto zisizohusiana na kodi mfumo wa kutuma ujumbe mfupi wa simu au kujaza fomu iliyopo mtandaoni. Fomu ya NTB inaweza kutumika kuripoti changamoto wanazokutana nazo katika maeneo yanayohusiana na haya:
   i. Mizani
   ii. Ukaguzi wa Viwango vya Ubora/Ukaguzi wa Ubora
   iii. Forodha
   iv. Uhamiaji
   v. Ukaguzi wa Barabarani wa Polisi
   vi. Usajili wa Biashara na Leseni
   vii. Ukaguzi wa mimea na wanyama
   viii. Masuala ya JAM
   ix. Nyingine

Nchi	Jukwaa la Kuripoti la NTB
Kenya	http://ntbkenya.meac.go.ke/NTBKENYA/Security/SignIn.aspx
Rwanda	https://tradefacilitation.rw/ntbs/Welcome/nc
Uganda	http://ntbtool.mtic.go.ug/register.php / au kwa kupitia simu ya mkononi tuma ujumbe mfupi wa maandishi kwenda #201

JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI

EAST AFRICAN COMMUNITY

Published by the East African Community (EAC) Secretariat,
EAC Headquarters, 3 EAC Close, P.O. Box 1096, Arusha, United Republic of Tanzania,
www.eac.int
November 2021

Text: Dorothy Tuma

Translations:
Dr. Elizabeth Godwin Mahenge (Kiswahili),
Dr. Amos Mwesigwa Kasule Ssekitto (Luganda),
Jules Kazungu (Kinyarwanda),
Onesime Niyukuri (Kirundi).

Illustration and layout: Semeyian Nassei

Supported by GIZ/EAC through GFA Consulting Group GmbH;
GIZ Programme 'Support to East African Market-Driven and People-Centred Integration',
EAC Headquarters, Arusha, United Republic of Tanzania
(www.giz.de; www.eacgermany.org),
on behalf of the Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), Germany